

УДК 624.012

Методика визначення за спрощеними формулами характеристичних значень максимальних літніх і зимових вітрових параметрів на висотах горизонталей топографічних карт Закарпатської області

Гук Я. С., канд. техн. наук

Ужгородський національний університет, Україна

Анотація. Максимальні швидкості вітру і вітрові тиски досліджено для 9-ти метеостанцій Закарпатської області за спостереженнями у 1948–2015 роках. Детальне визначення даних параметрів для гірських територій не проводилося. З використанням досліджених максимальних вітрових швидкостей (в січні і липні) на 9-ти метеостанціях за 8-ма напрямками між метеостанціями, висотних коефіцієнтів та висот горизонталей на топографічних картах виведено спрощені формули для обчислення максимальних вітрових літніх і зимових параметрів на території Закарпатської області. За спрощеними формулами зручно визначати максимальні вітрові параметри в будь-якій точці території Закарпатської області, для якої відома висота над рівнем Балтійського моря. Дані параметри рекомендовано застосувати для розрахунку максимальних вітрових тисків на вертикальні споруди, що будуються на території Закарпатської області, а також для проектування вітрових електростанцій. Подані обчислення рекомендовано також внести у зміни до діючих будівельних норм і правил в Україні.

Ключові слова: максимальні літні й зимові швидкості вітру, вітрові тиски, напрямки між метеостанціями, висотні коефіцієнти, висоти горизонталей топографічних карт.

Вступ

Вітер – один з основних та мінливих характеристик стану атмосфери, що значно впливає на умови життя та господарську діяльність. Нерідко сильний вітер приносить збитки, руйнує будівлі, сприяє переносу снігу і нерівномірному його розподілу на території. Дія вітру може бути і корисною: він виносить із населених пунктів забруднені речовини, пил, сприяє запиленню рослин, зменшує літню спеку.

Гірські масиви впливають на розподіл вітру, формуючи хвильову структуру під час руху повітряного потоку великої вертикальної потужності й утворюють сезонні вітри схилів, що виникають внаслідок нерівномірного прогрівання повітря на різних висотах.

В Українських Карпатах напрям вітру визначають за розташуванням гірських хребтів і долин. Мінливість швидкості вітру в Україні за окремі місяці є незначна, за винятком гірських районів Карпат. Особливий режим максимальної швидкості вітру відмічають у Карпатах – до 45–50 м/с, а в Закарпатській низині – до 20–25 м/с. У Карпатах гірсько-долинні вітри бувають у літній період року, взимку вони виражені до 15 днів.

Методика досліджень максимальних вітрових параметрів

Для дослідження максимальних швидкостей вітру (літніх, зимових) на території Закарпатської області використано дані спостережень на 9-ти метеостанціях у 1948–2015 роках, які наведено в таблиці 1, а також вітрові параметри [1–9] восьми напрямків між дев'ятьма метеостанціями:

Берегово, 113 м – Плай, 1330 м; Ужгород, 114,6 м – Плай, 1330 м; Хуст, 166 м – Плай, 1330 м; В. Березний, 209 м – Плай, 1330 м; Міжгір'я, 456 м – Плай, 1330 м; Н. Ворота, 500 м – Плай, 1330 м; Н. Студений, 615 м – Плай, 1330 м

та висоти горизонталей топографічних карт у межах: 100 м (м. Чоп) – 2061 м (г. Говерла), в інтервалі через 100 м, а також формули висотних коефіцієнтів:

$$V_{\text{макс.зим.,літ.,X}} = V_{\text{макс.зим.,літ.,1}} + K_{\text{макс.зим.,літ.,1-2}}(H_X - H_1), \quad (1)$$

$$K_{\text{макс.зим.,літ.,1-2}} = \frac{V_{\text{макс.зим.,літ.,2}} - V_{\text{макс.зим.,літ.,1}}}{H_2 - H_1}, \quad (2)$$

де $V_{\text{макс.зим.,літ.,X}}$, $V_{\text{макс.зим.,літ.,1}}$, $V_{\text{макс.зим.,літ.,2}}$ – максимальні зимові й літні швидкості вітру на метеостанціях 1, 2, станції X (на висотах горизонталей топографічних карт), м/с; H_X , H_1 , H_2 – висоти станцій 1, 2, X (горизонталей топокарт) над рівнем Балтійського моря, м.

Таблиця 1

Результати спостережень у 1948–2015 роках за максимальними літніми й зимовими швидкостями вітру та вітровими тисками на 9-ти метеостанціях Закарпатської області

№ з/п	Назва метеостанцій	Висота над рівнем Балтійського моря, м	Максимальні швидкості вітру, м/с		Максимальні вітрові тиски, Па	
			липень	січень	липень	січень
1	2	3	4	5	6	7
1.	Берегово	113,0	24	20	351,36	244,00
2.	Ужгород	114,6	26	24	412,36	351,36
3.	Хуст	166,0	20	20	244,00	244,00
4.	Великий Березний	209,0	25	20	381,25	244,00
5.	Рахів	438,0	30	20	549,00	244,00
6.	Міжгір'я	456,0	35	24	747,25	351,36
7.	Нижні Ворота	500,0	21	20	269,01	244,00
8.	Нижній Студений	615,0	18	24	197,64	351,36
9.	Плай	1330,0	40	40	976,00	976,00

Літні та зимові максимальні вітрові тиски обчислено за формулою:

$$P_{\text{макс.зим.,літ.},X} = 0,61 \cdot (V_{\text{макс.зим.,літ.},X})^2 \quad (3)$$

де $P_{\text{макс.зим.,літ.},X}$ – максимальний зимовий і літній вітровий тиск на станції X, Па;
 $V_{\text{макс.зим.,літ.},X}$ – максимальна зимова, літня швидкість вітру на станції X, м/с.

Мета і завдання досліджень полягає у спрощеному визначенні зимових і літніх вітрових швидкостей і тисків на висотах перехідних станцій і горизонталей топографічних карт над рівнем Балтійського моря для території Закарпатської області.

Власні теоретичні дослідження

Загальні спрощені формули максимальних літніх і зимових вітрових параметрів виведено на базі формул висотних коефіцієнтів 1–3 за 8-ма напрямками із застосуванням висот горизонталей топографічних карт.

Перший допоміжний коефіцієнт спрощеної формули максимальних літніх і зимових швидкостей вітру визначено за формулою:

$$K_{1,\text{макс.літ.,зим.шв.}} = \frac{\sum \Delta V_{\text{макс.літ.,зим.}}}{\sum \Delta H}, \quad (4)$$

де $\sum \Delta V_{\text{макс.літ.,зим.}}$ – сума однозначних різниць максимальних літніх (зимових) швидкостей вітру між суміжними горизонталями топокарт, м/с;
 $\sum \Delta H$ – аналогічна сума однозначних різниць висот горизонталей над рівнем Балтійського моря, м.

Другий допоміжний коефіцієнт обчислено за формулою:

$$K_{2,\text{макс.вітр.шв.}} = V_{\text{макс.вітр.шв.}} - K_{\text{доп.,макс.вітр.шв.}} \cdot H_X, \quad (5)$$

де $K_{\text{доп.,макс.шв.}}$ – другий допоміжний коефіцієнт спрощеної формули для літньої (зимової) швидкості вітру, м/с, по середині однозначних значень між суміжними горизонталями суми різниць максимальних швидкостей вітру (літніх, зимових);
 $V_{\text{макс.вітр.шв.}}$ – обчислені значення літніх (зимових) швидкостей вітру по середині горизонталей для однозначних сум різниць даних параметрів між горизонталями, м/с (із таблиць 2а, 2б, 3а, 3б).

У таблицях 2а, 2б, 3а, 3б наведено результати обчислення максимальних літніх і зимових швидкостей вітру на горизонталях топографічних карт. Зведені спрощені формули максимальних літніх і зимових швидкостей вітру та вітрових тисків наведено в таблицях 4, 5.

Таблиця 2а

Результати обчислення максимальних літніх швидкостей вітру та вітрових тисків на висотах горизонталей топографічних карт Закарпатської області для виведення спрощених формул

№ з/п	Назва напрямків, висота станцій над рівнем Балтійського моря, м	Різниця висот, м	Максимальна швидкість вітру, м/с	Максимальний вітровий тиск, Па	Різниця швидкостей вітру, м/с	Висотний коеф. максимальної швидкості вітру	Висоти горизонталей топографічних карт, м										
							100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1.	Берегово, 113 м – Плай, 1330 м	1217,0	24 40	351,36 976	16	0,013147	23,829	25,143	26,458	27,773	29,087	30,402	31,717	33,031	34,346	35,660	
2.	Ужгород, 114,6 м – Плай, 1330 м	1215,4	26 40	412,36 976	14	0,0115188	25,831	26,983	28,135	29,287	30,439	31,591	32,743	33,894	35,046	36,198	
3.	Хуст, 166 м – Плай, 1330 м	1164,0	20 40	244 976	20	0,017182	18,865	20,584	22,302	24,020	25,738	27,456	29,175	30,893	32,611	34,329	
4.	В.Березний, 209 м – Плай, 1330 м	1121,0	25 40	381,25 976	15	0,0133809			26,217	27,555	28,893	30,231	31,570	32,908	34,246	35,584	
5.	Рахів, 438 м – Плай, 1330 м	892,0	30 40	549 976	10	0,0112107					30,695	31,816	32,937	34,058	35,179	36,300	
6.	Міжстр'я, 456 м – Плай, 1330 м	874,0	35 40	747,25 976	5	0,0057208					35,251	35,823	36,395	36,967	37,540	38,112	
7.	Н.Ворова, 500 м – Плай, 1330 м	830,0	21 40	269,01 976	19	0,0228915						23,289	25,578	27,867	30,156	32,445	
8.	Н.Стулений, 615 м – Плай, 1330 м	715,0	18 40	197,64 976	22	0,030769							20,615	23,692	26,769	29,846	
Обчислені максимальні найбільші швидкості вітру за висотними коефіцієнтами, м/с							22,841	24,236	25,778	27,158	30,017	30,087	30,091	31,664	33,236	34,809	
Різниця обчислень між горизонтальними для максимальних літніх вітрів, м/с							1,395	1,542	1,380	2,859	0,070	0,004	1,573	1,572	1,573		

Таблиця 2б

Результати обчислення максимальних літніх швидкостей вітру та вітрових тисків на висотах горизонталей топографічних карт Закарпатської області для виведення спрощених формул. Аналіз результатів

№ з/п	Назва напрямків, висота станцій над рівнем Балтійського моря, м	Різниця висот, м	Максимальна швидкість вітру, м/с	Максимальний вітровий тиск, Па	Різниця швидкостей вітру, м/с	Висотний коеф. макс-мальної швидкості вітру	Висоти горизонталей топографічних карт, м											2061 (с.Гб-верла)
							8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
1.	Берегово, 113 м – Плай, 1330 м	1217,0	24 40	351,36 976	16	0,013147	36,976	38,290	39,605	40,920	42,234	43,549	44,864	46,178	47,493	48,808	49,610	
2.	Ужгород, 114,6 м – Плай, 1330 м	1215,4	26 40	412,36 976	14	0,0115188	37,35	38,502	39,654	40,806	41,958	43,110	44,261	45,413	46,565	47,717	48,420	
3.	Хуст, 166 м – Плай, 1330 м	1164,0	20 40	244 976	20	0,017182	36,047	37,766	39,484	41,202	42,920	44,638	46,357	48,075	49,793	51,511	52,559	
4.	В.Березний, 209 м – Плай, 1330 м	1121,0	25 40	381,25 976	15	0,0133809	36,922	38,260	39,598	40,936	42,274	43,612	44,950	46,289	47,627	48,965	49,781	
5.	Рахів, 438 м – Плай, 1330 м	892,0	30 40	549 976	10	0,0112107	37,421	38,542	39,663	40,784	41,905	43,026	44,14	45,268	46,390	47,511	48,194	
6.	Міжгір'я, 456 м – Плай, 1330 м	874,0	35 40	747,25 976	5	0,0057208	38,684	39,256	39,828	40,400	40,972	41,544	42,116	42,688	43,260	43,832	44,181	
7.	Н.Ворова, 500 м – Плай, 1330 м	830,0	21 40	269,01 976	19	0,0228915	34,734	37,024	39,313	41,602	43,891	46,180	48,469	50,758	53,048	55,337	56,733	
8.	Н.Студений, 615 м – Плай, 1330 м	715,0	18 40	197,64 976	22	0,030769	32,922	35,999	39,076	42,153	45,230	48,307	51,384	54,461	57,538	60,615	62,491	
Обчислені максимальні швидкості вітру за висотними коефіцієнтами, м/с							36,382	37,954	39,527	41,100	42,673	44,245	45,817	47,391	48,964	50,537	51,496	
Різниця обчислень між горизонтальними для максимальних літніх вітрів, м/с							1,572	1,573	1,573	1,573	1,573	1,572	1,572	1,574	1,573	1,573		

Таблиця 3а

Результати обчислення максимальних зимових швидкостей вітру та вітрових тисків на висотах горизонталей топографічних карт Закарпатської області для виведення спрощених формул. Аналіз результатів

№ з/п	Назва напрямків, висота станції над рівнем Балтійського моря, м	Різниця висот, м	Максимальна швидкість вітру, м/с	Максимальна швидкість вітровий тиск, Па	Різниця швидкостей вітру, м/с	Висотний коеф. максимальної швидкості вітру	Висоти горизонталей топографічних карт, м										
							100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1.	Берегово, 113 м – Плай, 1330 м	1217,0	20 40	244 976	20	0,0164338	19,786	21,429	23,073	24,716	26,359	28,00	29,646	31,290	32,933	34,576	
2.	Ужгород, 114,6 м – Плай, 1330 м	1215,4	24 40	351,36 976	16	0,01316439	23,807	25,124	26,440	27,757	29,073	30,380	31,706	33,022	34,339	35,655	
3.	Хуст, 166 м – Плай, 1330 м	1164,0	20 40	244 976	20	0,01718213	18,865	20,584	22,302	24,020	25,738	27,457	29,175	30,893	32,611	34,329	
4.	В.Березний, 209 м – Плай, 1330 м	1121,0	20 40	244 976	20	0,017841213			21,623	23,407	25,191	26,975	28,760	30,544	32,328	34,112	
5.	Рахів, 438 м – Плай, 1330 м	892,0	20 40	244 976	20	0,022421524					21,390	23,632	25,874	28,116	30,358	32,600	
6.	Міжгір'я, 456 м – Плай, 1330 м	874,0	24 40	351,36 976	16	0,018306636					24,805	26,636	28,466	30,297	32,128	33,958	
7.	Н.Ворога, 500 м – Плай, 1330 м	830,0	20 40	244 976	20	0,024096385					22,409	24,819	27,228	29,638	32,048		
8.	Н.Студений, 615 м – Плай, 1330 м	715,0	24 40	351,36 976	16	0,022377622							25,902	28,139	30,377	32,615	
Обчислені максимальні найбільші швидкості вітру за висотними коефіцієнтами, м/с							20,819	22,379	23,359	24,975	25,426	26,498	28,043	29,941	31,839	33,736	
Різниця обчислень між горизонталями для максимальних зимових вітрів, м/с								1,56	0,98	1,616	0,451	1,072	1,545	1,898	1,898	1,897	

Таблиця 3б

Результати обчислення максимальних зимових швидкостей вітру та вітрових тисків на висотах горизонталей топографічних карт Закарпатської області для виведення спрощених формул. Аналіз результатів

№ з/п	Назва напрямків, висота станції над рівнем Балтійського моря, м	Різниця висот, м	Максимальна швидкість вітру, м/с	Максимальний вітровий тиск, Па	Різниця швидкостей вітру, м/с	Висотний коеф. максимально і швидкості вітру	Висоти горизонталей топографічних карт, м											
							1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000	2061 (г.Говерла)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
1.	Берегово, 113 м – Плай, 1330 м	1217,0	20 40	244 976	20	0,0164338	36,220	37,863	39,506	41,150	42,793	44,437	46,080	47,723	49,367	51,010	52,013	
2.	Ужгород, 114,6 м – Плай, 1330 м	1215,4	24 40	351,36 976	16	0,01316439	36,972	38,288	39,605	40,921	42,237	43,554	44,870	46,187	47,503	48,820	49,623	
3.	Хуст, 166 м – Плай, 1330 м	1164,0	20 40	244 976	20	0,01718213	36,048	37,766	39,484	41,202	42,920	44,639	46,357	48,075	49,793	51,512	52,560	
4.	В.Березний, 209 м – Плай, 1330 м	1121,0	20 40	244 976	20	0,017841213	35,896	37,680	39,464	41,248	43,033	44,817	46,601	48,385	50,169	51,953	53,041	
5.	Рахів, 438 м – Плай, 1330 м	892,0	20 40	244 976	20	0,022421524	34,843	37,085	39,327	41,569	43,811	46,053	48,295	50,538	52,780	55,022	56,390	
6.	Міжгір'я, 456 м – Плай, 1330 м	874,0	24 40	351,36 976	16	0,018306636	35,789	37,620	39,450	41,281	43,112	44,942	46,773	48,604	50,434	52,265	53,382	
7.	Н.Ворога, 500 м – Плай, 1330 м	830,0	20 40	244 976	20	0,024096385	34,457	36,867	39,277	41,686	44,096	46,506	48,915	51,325	53,734	56,144	57,614	
8.	Н.Студений, 615 м – Плай, 1330 м	715,0	24 40	351,36 976	16	0,022377622	34,853	37,090	39,328	41,566	43,804	46,041	48,279	50,517	52,755	54,993	56,358	
Обчислені максимальні найбільші швидкості вітру за висотними коефіцієнтами, м/с							35,634	37,532	39,430	41,327	43,225	45,123	47,021	48,919	50,816	52,714	53,872	
Різниця обчислень між горизонталлями для максимальних зимових вітрів, м/с							1,898	1,898	1,897	1,897	1,897	1,898	1,898	1,898	1,897	1,898	1,897	1,898

Таблиця 4

Спрощені формули максимальних літніх швидкостей вітру та вітрових тисків на висотах горизонталей топографічних карт Закарпатської області

№ з/п	Висоти горизонталей	Спрощені формули для обчислення максимальних літніх швидкостей вітру, м/с	Спрощені формули для обчислення максимальних літніх вітрових тисків, Па
1	2	3	4
1.	100–200	$V_{\text{макс.літ.,X}} = 21,436 + 0,01395H_X$	$W_{\text{макс.літ.,X}} = 0,61 \times (21,436 + 0,01395H_X)^2$
2.	200–300	$V_{\text{макс.літ.,X}} = 21,152 + 0,01542H_X$	$W_{\text{макс.літ.,X}} = 0,61 \times (21,152 + 0,01542H_X)^2$
3.	300–400	$V_{\text{макс.літ.,X}} = 21,641 + 0,01380H_X$	$W_{\text{макс.літ.,X}} = 0,61 \times (21,641 + 0,01380H_X)^2$
4.	400–500	$V_{\text{макс.літ.,X}} = 15,717 + 0,0286H_X$	$W_{\text{макс.літ.,X}} = 0,61 \times (15,717 + 0,0286H_X)^2$
5.	500–600	$V_{\text{макс.літ.,X}} = 25,887 + 0,007H_X$	$W_{\text{макс.літ.,X}} = 0,61 \times (25,887 + 0,007H_X)^2$
6.	600–700	$V_{\text{макс.літ.,X}} = 30,063 + 0,00004H_X$	$W_{\text{макс.літ.,X}} = 0,61 \times (30,063 + 0,00004H_X)^2$
7.	700–2061	$V_{\text{макс.літ.,X}} = 19,075 + 0,0157323H_X$	$W_{\text{макс.літ.,X}} = 0,61 \times (19,075 + 0,0157323H_X)^2$

Таблиця 5

Спрощені формули максимальних зимових швидкостей вітру та вітрових тисків на висотах горизонталей топографічних карт Закарпатської області

№ з/п	Висоти горизонталей	Спрощені формули для обчислення максимальних зимових швидкостей вітру, м/с	Спрощені формули для обчислення максимальних зимових вітрових тисків, Па
1	2	3	4
1.	100–200	$V_{\text{макс.зим.,X}} = 19,259 + 0,0156H_X$	$W_{\text{макс.зим.,X}} = 0,61(19,259 + 0,0156H_X)^2$
2.	200–300	$V_{\text{макс.зим.,X}} = 20,419 + 0,0098H_X$	$W_{\text{макс.зим.,X}} = 0,61(20,419 + 0,0098H_X)^2$
3.	300–400	$V_{\text{макс.зим.,X}} = 18,511 + 0,01616H_X$	$W_{\text{макс.зим.,X}} = 0,61(18,511 + 0,01616H_X)^2$
4.	400–500	$V_{\text{макс.зим.,X}} = 23,171 + 0,00451H_X$	$W_{\text{макс.зим.,X}} = 0,61(23,171 + 0,00451H_X)^2$
5.	500–600	$V_{\text{макс.зим.,X}} = 20,066 + 0,01072H_X$	$W_{\text{макс.зим.,X}} = 0,61(20,066 + 0,01072H_X)^2$
6.	600–700	$V_{\text{макс.зим.,X}} = 17,228 + 0,01545H_X$	$W_{\text{макс.зим.,X}} = 0,61(17,228 + 0,01545H_X)^2$
7.	700–2061	$V_{\text{макс.зим.,X}} = 14,759 + 0,0189776H_X$	$W_{\text{макс.зим.,X}} = 0,61(14,759 + 0,0189776H_X)^2$

Порівняння обчислених максимальних вітрових параметрів за висотними коефіцієнтами і спрощеними формулами подано в таблиці 6. Дані обчислень максимальних літніх і зимових швидкостей вітру (№ з/п 1, 3) і вітрових тисків (№ з/п 2, 4) обчислені за висотними коефіцієнтами (чисельник) та за спрощеними формулами (знаменник) на висотах горизонталей топокарт Закарпатської області. Різниця обчислень (№ з/п 1'–4'): для максимальних швидкостей вітру: м/с – чисельник, % – знаменник; для максимальних вітрових тисків: Па – чисельник, % – знаменник.

Таблиця 6

Порівняльна таблиця обчислень максимальних літніх і зимових швидкостей вітру та вітрових тисків на метеостанціях за висотними коефіцієнтами і спрощеними формулами на висотах горизонталей топографічних карт Закарпатської області

№ з/п	Висоти горизонталей топографічних карт Закарпатської області, м																					
	100 (Чоп)	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000	2061 (г.Говерла)	
Літні вітрові параметри																						
1.	22,841	24,236	25,778	27,158	30,017	30,087	30,091	31,664	32,236	34,809	36,382	37,954	39,527	41,100	42,673	44,245	45,817	47,391	48,964	50,537	51,496	
1'.	0	0	+0,003	-0,001	0	0	-0,004	-0,003	32,234	34,807	36,380	37,954	39,527	41,100	42,673	44,246	45,819	47,393	48,966	50,539	51,499	
	0	0	+0,011	-0,004	0	0	-0,013	-0,009	-0,006	-0,002	-0,002	0	0	0	0	+0,001	+0,002	+0,002	+0,002	+0,002	+0,003	
	0	0	0	0	0	0	0	0	-0,006	-0,005	-0,005	0	0	0	0	+0,002	+0,004	+0,004	+0,004	+0,004	+0,006	
2.	318,24	358,30	405,34	449,91	549,62	552,18	552,33	611,59	673,82	739,11	807,42	878,71	953,05	1030,42	1110,80	1194,15	1280,51	1370,00	1462,45	1557,93	1617,62	
2'.	0	0	+0,10	-0,04	0	0	-0,14	-0,11	-0,08	-0,08	0	0	0	0	0	+0,05	+0,11	+0,11	+0,08	+0,12	+0,18	
	0	0	+0,02	-0,03	0	0	-0,02	-0,02	-0,01	-0,01	0	0	0	0	0	+0,04	+0,08	+0,08	+0,05	+0,07	+0,01	
Зимові вітрові параметри																						
3.	20,819	22,379	23,359	24,975	25,426	26,498	28,043	29,941	31,839	33,736	35,634	37,532	39,430	41,327	43,225	45,123	47,021	48,919	50,816	52,714	53,872	
3'.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
4.	264,39	305,49	332,84	380,49	394,35	428,31	479,71	546,84	618,37	694,25	774,57	859,28	948,38	1041,83	1139,72	1242,01	1348,69	1459,77	1575,18	1695,05	1770,33	
4'.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

За формулами 1–6 побудовано графіки (рис.1–4) залежності максимальних вітрових параметрів (літніх, зимових) від висоти розміщення висот горизонталей топографічних карт над рівнем Балтійського моря.

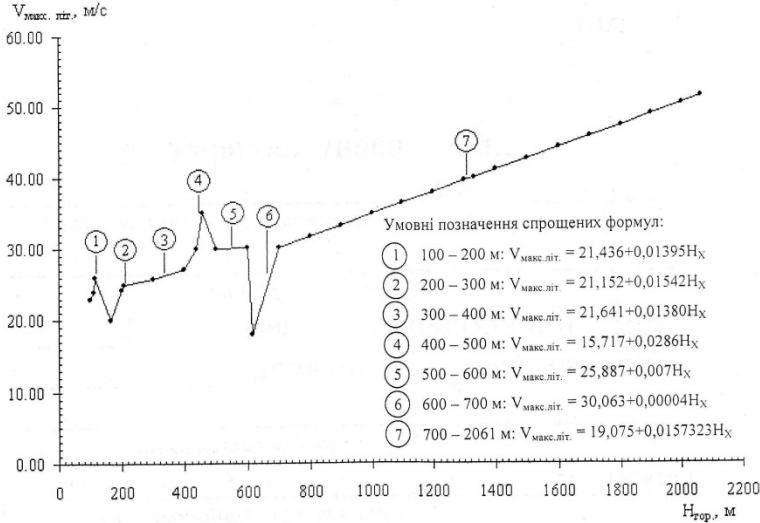

Рис. 1. Залежність максимальних літніх швидкостей вітру від розміщення висот горизонталей на топографічних картах в інтервалі через 100 м і висот перехідних станцій над рівнем Балтійського моря, обчислених за спрощеними формулами

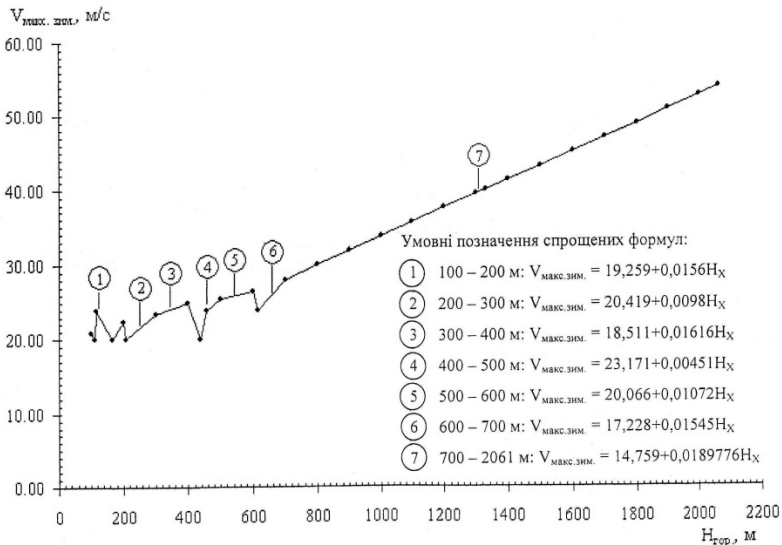

Рис. 2. Залежність максимальних зимових швидкостей вітру від розміщення висот горизонталей на топографічних картах в інтервалі через 100 м і висот перехідних станцій над рівнем Балтійського моря, обчислених за спрощеними формулами

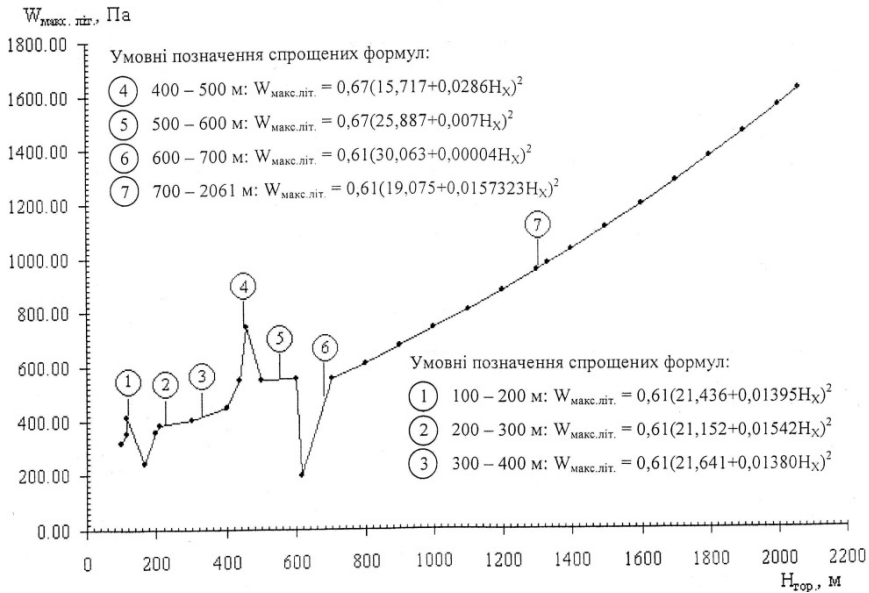

Рис. 3. Залежність максимальних літніх вітрових тисків від розміщення висот горизонталей на топографічних картах в інтервалі через 100 м і висот перехідних станцій над рівнем Балтійського моря, обчислених за спрощеними формулами

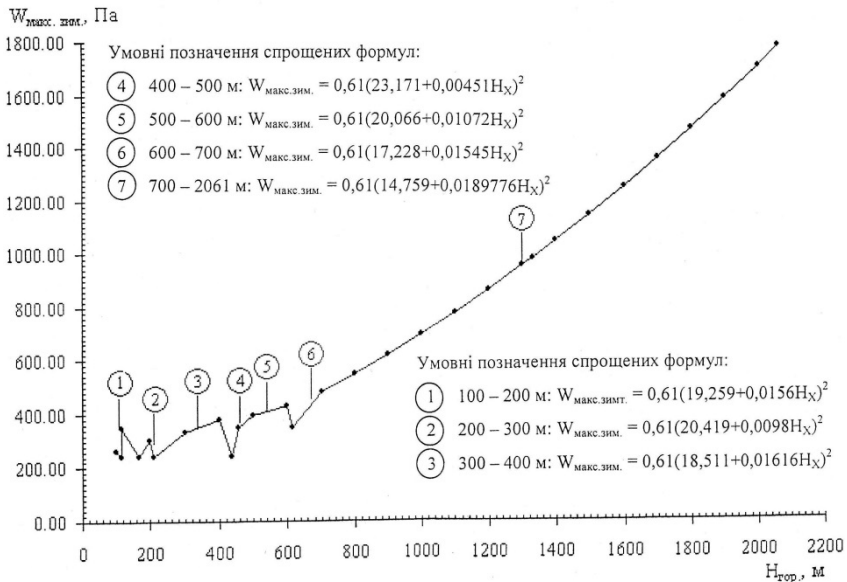

Рис. 4. Залежність максимальних зимових вітрових тисків від розміщення висот горизонталей на топографічних картах в інтервалі через 100 м і висот перехідних станцій над рівнем Балтійського моря, обчислених за спрощеними формулами

Висновки

1. За спрощеними формулами максимальні вітрові параметри зручно визначати в будь-якій точці території Закарпатської області, для якої відома висота над рівнем Балтійського моря.
2. Максимальне розходження між обчисленими за висотними коефіцієнтами і за спрощеними формулами максимальними вітровими параметрами складає до 0,11%.
3. Дані параметри рекомендовано застосувати для розрахунку максимальних вітрових тисків на вертикальні споруди, що будуються на території Закарпатської області, а також для проектування вітрових електростанцій.
4. Подані обчислення рекомендовано також внести у зміни до діючих в Україні будівельних норм і правил по Карпатах.

Література

- [1] Бабиченко В. Н. Клімат Ужгорода / В. Н. Бабиченко. – Л. : Гидрометеоздат, 1991. – 190 с.
- [2] Будыко М. И. Клімат в прошлом и будущем [текст] / М. И. Будыко. – Л. : Гидрометеоздат, 1980. – 351 с.
- [3] Бучинский И. Е. Клімат Украины / И. Е. Бучинский. – Л. : Гидрометеоздат, 1960. – 130 с.
- [4] Гук М. І. Клімат Української РСР / М. І. Гук, І. К. Половко, Г. Ф. Прихотько. – К. : Радянська школа, 1958. – 72 с.
- [5] Гук Я. С. Визначення рекомендованих нормативних параметрів тиску для населених пунктів, окремих вершин і перевалів Закарпатської області / Я. С. Гук // Науковий вісник УжНУ. Серія: Фізика. – 2006. – Вип. 19. – 206–208 с.
- [6] Гук Я. С. Методика визначення висот горизонталей на топографічних картах Закарпатської області, що відповідають максимальним зимовим і літнім вітровим тискам / Гук Я. С. // Збірник наукових праць Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. Серія: Галузеве машинобудування, будівництво. – 2015. – Випуск 2 (44). – 10 с.
- [7] Закарпатська область. Загальногеографічна карта м-б 1:250 000 – К. : АГП, 2006. – 1 арк.
- [8] Кінаш Р. І. Методика визначення параметрів будівельної кліматології для населених пунктів, вершин і перевалів Закарпатської області / Р. І. Кінаш, Я. С. Гук // Problems of the Technical Meteorology (Львів : 22–26 травня

2006 р.). – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006. – С. 50–56.

- [9] Пічугін С. Ф. Методика визначення характеристичних значень середнього і максимального вітрових тисків у липні і січні для 9 вершин Карпат із районуванням території Закарпатської області / С. Ф. Пічугін, Р. І. Кінаш, Я. С. Гук – К. : Промислове будівництво та інженерні споруди. – 2017. – № 1. – С.35–44.

Методика определения по упрощенным формулам характеристических значений максимальных летних и зимних ветровых параметров на высотах горизонталей топографических карт Закарпатской области

Гук Я. С., канд. техн. наук

Ужгородский национальный университет, Украина

Аннотация. Максимальные скорости ветра и ветровые давления исследованы для 9-ти метеостанций Закарпатской области по наблюдениям в 1948–2015 годах. Детальное определение данных параметров для горных территорий не проводилось. С использованием исследованных максимальных скоростей ветра (в январе и июле) на 9-ти метеостанциях, 8-ми направлений между метеостанциями, высотных коэффициентов и высот горизонталей на топографических картах выведены упрощенные формулы для вычисления максимальных ветровых летних и зимних параметров на территории Закарпатской области. По упрощенным формулам удобно определять максимальные ветровые параметры в любой точке территории Закарпатской области, для которой известна высота над уровнем Балтийского моря. Данные параметры рекомендуется применить для расчета максимальных ветровых давлений на вертикальные сооружения, строящиеся на территории Закарпатской области, а также для проектирования ветровых электростанций. Представленные вычисления рекомендовано также внести в изменения действующих строительных норм и правил в Украине.

Ключевые слова: максимальные летние и зимние скорости ветра, ветровые давления, направления между метеостанциями, высотные коэффициенты, высоты горизонталей топографических карт.

Method of Simplified Formulas for Determining Characteristic Values of Maximum Summer and Winter Wind Parameters at the Elevation of the Horizons on the Transcarpathian Region Topographic Maps

Ya. Huk, Cand. Sc. (Eng.)

Uzhgorod National University, Ukraine

Abstract. The maximum wind speed and wind pressure were investigated for 9 meteorological stations in the Transcarpathian region for observations in 1948–2016.

Detailed determination of parameters for mountainous areas was not carried out. With the use of maximum wind speeds explored (in January and July) at 9 meteorological stations, for 8 directions between meteorological stations, high-altitude coefficients and elevation of the horizons of topographic maps, simplified formulas were derived to calculate the maximum summer and winter wind parameters for the territory of the Transcarpathian region.

Using simplified formulas is convenient to determine the maximum wind parameters at any point in the territory of the Transcarpathian region, for which the height above the Baltic Sea level is known. These parameters are recommended for calculating the maximum wind pressure for vertical structures under construction in the Transcarpathian region, as well as for the design of wind power stations. Presented calculations are also recommended to make changes to existing building codes and regulations in Ukraine.

Key words: maximum summer and winter wind speeds, wind pressures, directions between meteorological stations, altitude coefficients, elevation of the horizons of topographic maps.

Надійшла до редколегії 27.11.2018 р.